

Un segle de cinema a Canet

Joaquim Pera i Isern

Durant un centenar d'anys Canet, com tots els pobles del seu entorn, va disposar de diverses sales d'exhibició de cinema. El cinema es va convertir en l'espectacle més universal i democràtic abans que fos desplaçat per la televisió que no és altra cosa que el cinema a domicili. En aquest text hi ha resumida la intensa activitat cinematogràfica d'aquell temps de Cinema a Canet.

El mes de març del 2006 va fer cent anys de l'arribada del cinema a Canet; una efemèride que va passar desapercibuda per a gairebé tothom; o com a mínim cap institució local, ni revista se'n va fer ressò. Tal vegada aquest silenci general evidenciava la trista realitat del setè art al nostre poble; la veritat és que les circumstàncies no convidaven a gaires festes; doncs celebrar un aniversari sense la presència del homenatjat no té massa sentit, i més si qui fa anys ja és mort o ha marxat a viure a fora, com és ara el cas del cinema a Canet. Talment com una necrològica, podem afirmar que els amics que el vàrem conèixer agraïm els bons moments que ens va fer passar i sempre el tindrem viu en el nostre record; malauradament, i contra tot pronòstic, no ha pogut arribar als cent anys de vida.

Qui ho hagués dit fa un segle! que «Allò de la Plaça» acabés tan malament. El cinema-

Vista de la façana del Cinema Teatro Canetense, un edifici de l'any 1910

tògrafo, o cinema com se'l va conèixer posteriorment, va ser un invent que havia arribat a Catalunya l'any 1896, les primeres exhibicions van fer-se a Barcelona; un any després, a Mataró, arriba la primera projecció comercial (2 de febrer de 1897) que va fer-se als teatres Euterpe i Principal de la capital del Maresme; en molts pocs anys el cinema es comença a consolidar com a espectacle comercial arreu del país. Gairebé a cada poble sorgeixen un o més establiments on s'hi fan projeccions de films i que compten amb una programació estable. En els seus inicis la majoria de locals d'exhibició de cinema són teatres adaptats puntualment pel nou ús, altres són construïts expressament ja com a sales de cinema.

En alguns pobles del Maresme el cinema va arribar pocs mesos després que a Mataró, és el cas d'Arenys de Mar (agost de 1897, a la Riera núm.20) o de Calella (agost de 1897, al Casino). A Canet va tardar encara alguns anys a arribar el nou invent, va fer-ho a l'any 1906, en un local situat al final del Carrer Ample (la plaça de la Constitució). Tal vegada el pes i l'empenta popular que a finals de segle XIX tenien a Canet el teatre amateur i els concerts corals dels orfeons van fer retardar l'arribada del nou espectacle, doncs l'oferta de lleure ja estava prou coberta amb aquelles manifestacions artístiques. Tanmateix el cinema era considerat en els primers anys un entreteniment de perfil baix, gairebé un espectacle de fira, i per tant amb un futur incert.

El setmanari comarcal «La Costa de Llevant» dirigit per l'insigne metge canetenc Marià

Serra, se'n va fer ressò en les seves pàgines dedicades a l'actualitat de Canet de Mar.

«*Canet de Mar. Notas municipales. Sessió del dia 8. Instancia presentada per un industrial de Badalona, sollicitant permís per la instal·lació d'un motor a gas y dinamo elèctric per al funcionament d'un cinematògrafo en els baixos de la casa que Frederic Susagna posseeix al carrer Gran. No habent-hi reparos en sa concessió, mediant transcorrin los trámits necessaris....*»

Costa de Llevant. Any XIII, 10 de febrer de 1906. núm.6.

Un mes després de la sol·licitud, el Cinematògraf de Canet és ja una realitat celebrada per tothom.

A Canet va tardar encara alguns anys a arribar el nou invent, va fer-ho a l'any 1906

«*Cinematògraf. N'ha quedat instal·lat un en lo carrer Ample. Son propietari en Joan Roca l'ha montat ab tots los advantages que's poden utilitzar en un poble; está iluminat electricament y les películas son bones, de manera que constituirá una diversió agradable. Val la pena d'anarlo a visitar, y estém seguros que los dissaptes y diumenges, que son los dias que s'exposará, se veurá concurridisim. Dissapte passat, dia de la inauguració, el Sr. Roca tingué l'amabilitat de convi-*

dar a todas las autoridades y vehins del carrer Ample, sortintne tothom molt complascut. Desitjém al empresari forsa prosperitat.»

Costa de Llevant. Any XIII, 17 de març de 1906. núm.11

La difícil relació d'en Marià Serra amb el cinema

També el dietari d'en Marià Serra deixa documentada la inauguració del Cinematògraf del carrer Ample al març de 1906, després de deixar constància que la iniciativa empresarial és d'un foraster (en Joan Roca), diu:

«*Es una nova diversió que amb seguritat atraurá concurs de gent*»

(Dietari, pàg.456).

Quatre anys més tard d'aquesta inauguració, l'any 1910, és el mateix Marià Serra que construeix a les seves expenses, i pel que diu amb un gran esforç econòmic, un nou local («una grandiosa sala de concerts») al carrer de la Santíssima Trinitat en un pati de l'antiga casa de can Clausell, una finca que havia heretat de la seva àvia paterna Magdalena Clausell casada amb el palafrugellenc Marian Serra, el seu avi.

Si hem de fer cas de les explicacions d'en Serra, aquesta nova sala d'espectacles és pensada en principi com a seu de l'Orfeó Canetenc, un local estable on hi podia desenvolupar la seva activitat musical la reconeguda entitat coral canetenc; però també a la mateixa sala s'hi instal·la un cinematògraf, suposem que per rendibilitzar la inversió. Veiem-ne doncs, que en diu la Costa de Llevant, en l'apartat de Canet

de Mar, Festes i demás diversions (setmana de Tots Sants de 1910).

«Els cinematògrafos també funcionaren, representant diverses pel·lícules, algunes d'elles de molta importància, sobretot en el Cine Canetench-Casa Clausell, que per ser la seva inauguració, exposaren al públic un preciós repertori ab pel·lícules de llarga duració y de molt bon nom. A tots aquests actes s'hi veyà forsa animació, pero com á la Casa Clausell, cap; donchs l'aglomeració fou tanta, que'ls empleats tenian moltíssims treballs pera intervenir y assegurar l'ordre y comoditat dels assistents á les sessions. Moltíssima gent no pogué entrarhi, puig á totes hores estigué plé a desdir. L'hermosa sala no está bon tros acabada y quant la espayosa galeria se puga utilizar, hi cabrá gran gentada ab tota comoditat. Felicitem a l'empresa pel grandios éxit obtingut.»

La Costa de Llevant, any XVII. 5 de novembre de 1910. núm.45

La construcció d'aquesta nova sala d'espectacles amb cinematògraf va causar un gran rebombori popular a Canet. La seva imminent inauguració va encetar una calumniosa campanya difamatòria contra el seu promotor, el Dr. Serra, justament la persona que era el màxim representant en la defensa de l'ordre i les bones costums en el Canet de començament de segle. L'argument esgrimit pels seus detractors i enemics polítics, encapçalats sobretot per l'Ajuntament del moment, era que en el local s'hi projectarien pel·lícules immorals; aquesta campanya fins i tot va arribar a pressionar al rector de la parròquia

Edifici del Cinema Teatro Canetense al carrer de la Stma. Trinitat

Mn. Vergés, perquè aquest es negués a fer la benedicció del nou edifici. Finalment intercedeix el mateix bisbe, el Dr. Pol (un arenyenc bon coneixedor de la rectitud moral d'en Serra), autoritzant a beneir la nova sala; podent-s'hi fer una gran festa d'inauguració pel desembre de 1910 -en aquesta ocasió evidentment sense sessió de cinema-. (Dietari, pàgs. 546-548). Aquest edifici consagrat inicialment a la música, havia estat projectat per l'arquitecte Pere Domènech i Roura, fill d'en Lluís Domènech i Montaner, amics de la família Serra. Feia dos anys 1908 que en Domènech i Montaner havia construït el palau de la Música Catalana, el jove Domènech, a un altre nivell, va fer-ho amb el Canetenc. Anys a

venir, l'activitat cinematogràfica va anar guanyant pes respecte la musical en el Canetenc; quedava clar que el cinema seria el gran espectacle de masses del segle XX.

Encara no vuit anys més tard de la solemne inauguració del Canetenc, pel febrer de 1918, el mateix Marià Serra en el seu dietari es plany d'haver construït el local i clama contra el cinema, a qui fa responsable de que la gent de Canet ja no passegi i s'estimi més tancar-se als locals («A Canet li han llevat la vida del carrer, entaforant a la gentada en la fosca sala de la diversió de moda»). Seguidament fa un acte de contrició públic, un text que volem reproduir per il·lustrar molt bé un sentir reacciona-

ri, estès arreu del país, contra l'èxit que va suposar el cinema com a forma de distracció popular, en detriment d'altres manifestacions culturals que havien tingut un gran seguici anteriorment, tals com els orfeons i els grups de teatre. Diu en Serra:

«Los aimants de la tradició senten enyor, però a n'el cronista...més que recança li burja la consciència el remordiment. Ah, si els penedits poguessin anar a Roma!». Ell se'n sent responsable, força responsable d'aquest canvi en la tradicional costum; car ell amb sos cabals, fent un gros sacrifici en sos interessos, que no podia fer, aixecà en sa casa pairal de can Clausell, la gran sala d'espectacles per a que servis de local apropiat pels concerts de l'Orfeó Canetenc i a la vegada cinematògraf moral, de bona llei.

La intenció era bona, bé ho sap déu, però els càlculs sortiren fallits; i com la pedra que empesa des de dalt del cingle, rodolant, rodolant penyes avall arriba al fons de l'abim, aixís mateix l'autor d'aquestes ratlles lo sacrifici fet li esdevé en desastre. Ell, tan aimant de la tradició, de les bones costums i de les diversions morals, se veu desposseït del casal dels seus passats, entronitzant-se, amb sa ruïna, l'espectacle lliure i transformada en part la vida social del poble que tant estima. És un verdader sarcasme el que li passa (...). Com a persona, doncs, se resigna; com a canetenc se dol en l'ànima que les pèrdues d'interessos hagin produït un fruit ben al revés de lo que la seva intenció havia concebut. Sí; ell se'n sent responsable, força responsable del canvi de

costums de Canet!. El passeig no hi és. Ah, sí!, però és tan sols una reminiscència cap allà a les nou de la nit, quan se surt de la funció del Cine.»

Un text que volem reproduir per il·lustrar molt bé un sentir reaccionari, estès arreu del país, contra l'èxit que va suposar el cinema com a forma de distracció popular

---

Sembla que poc temps després d'haver inaugurat el local, els negocis del Dr. Serra van patir alguna ensopegada econòmica important, un fet que el va obligar a vendre's la sala d'espectacles. Òbviament, al perdre la propietat

del local també perdia el control de les seves activitats.

Segons consta a la documentació administrativa, custodiada a l'Arxiu Municipal, a l'any 1912 qui paga els impostos del cinema (30 pessetes al mes) és Isidre Jover Sellarès, no sabem si ja com a propietari o només com explotador de l'activitat lúdica -recordem era un local construït preferentment per acollir els concerts de l'Orfeó Canetenc, una institució dirigida per Tomàs Jover Sellarès, germà d'en «Sidret»-.

Queda clar que en algun moment entre 1912 i 1918 els nous propietaris del local passen a ser la família Jover-Sellarès, influents industrials canetencs del tèxtil i destacats músics (els Quirretes).

Tot i l'amistat i interessos que unien a les famílies Serra i Jover, els nous propietaris van fer de l'exhibició de cinema una de les activitats més rendibles del Canetenc en aquells anys; un local on la banda dels Quirretes amenitzava musical-

«El desfile del amor» fou el primer musical projectat a Canet al Cinema Moderno a inicis dels 30's

ment les sessions de cinema mut, assegurant-se d'aquesta manera la feina a casa seva mateix. No sabem, per falta de documentació administrativa, fins quan van explotar directament la sala els Jover; però a l'any 1925 tornem a tenir documents on consta que qui paga els impostos com a exhibidor de cinema (66 pessetes al mes) és l'Antoni Arañó Artigas, el Teio, aquest àlies de l'Arañó serà el sobrenom com popularment és conegut aquest cinema per sempre més. Fins i tot la mateixa família Arnau que va fer-ne l'explotació cinematogràfica en els anys 30's, després del Teio, encara s'hi refereix familiarment amb aquest sobre-

nom. Per aquesta popularitat intuïm que en els anys 20's, la sala regentada pel Teio, deuria ser l'època daurada d'aquest cinema.

Com a notes al marge que han d'ajudar a completar la història del cinema a Canet hem trobat a l'Arxiu Municipal que certifica que l'any 1912 l'altra cinema de Canet (només pot ser el del Carrer Ample) és regentat per Francesc Espriu Torres i paga 26 pessetes al mes d'impost municipal (paga 40 pessetes menys que el Canetenc, per tant entenem que deuria ser més petit). En la documentació de l'any 1925, el Cinema Canetenc apareix altra vegada en la relació d'impostos mu-

nicipals, juntament a un altre cinema situat al carrer Castanyer, de nom no precisat (tal vegada sigui ja l'Eslava) que és regentat per en Josep Verdura Mora, l'empresari canetenc que regenta el Cafè d'en Verdura a la mateixa cantonada (posteriorment Cafè Unió) i que paga 50 pessetes al mes d'impost municipal, aquesta quantitat, contrastant-la amb les 66 pessetes que paga el Cinema Canetenc, indicaria que el Cine d'en Verdura és un local més modest.

Agraïm la feina de l'arxivera municipal Cristina Bosch en la recuperació d'aquestes dades documentals.

Recopilant dades per a la història del cinema a Canet

Ara fa uns mesos que vaig publicar en aquests papers del Sot de l'Aubó un escrit, fet en primera persona, d'una sèrie de vivències personals entorn els cinemes de Canet del meu record. El ressò d'aquell escrit ha tingut uns efectes positius totalment imprevistos, més enllà de les felicitacions d'alguns socis del Centre d'Estudis, m'ha anat arribant més informació sobre cinema canetenc. Una documentació que voldria compartir i així poder anar recopilant més dades de la història del cinema a Canet. Igualment la vista d'un Odeón Cinema desfet (dies abans de la desgràcia), va ser una sotragada emocional que segurament compartirem molts canetencs. Les quatre parets

mestres del vell cinema desafiant el cel, amb la sala totalment esventrada, i les antigues màquines de projecció abandonades al mig de la plaça Colomer, a sol i a serena, constitueixen un espectacle tan patètic com irreversible; el penúltim acte de com s'ha anat destruint un local emblemàtic del nostre poble. Tanmateix també el faraònic projecte de remodelació urbanística projectat entre la riera de la Torre i el carrer de la Santíssima Trinitat pot posar

en perill, d'avui per demà, els altres dos cinemes històrics conservats de Canet: el Miramar i el Cinema-Teatro Canetense, que es troben al bell mig de la zona a remodelar. Voldria deixar clar que no tinc res en contra el progrés, ni de les reformes

*Copia del Contrato
Remitido en su día por
y Manuel Partje y Andrés Riles
y Felije Arnau han consentido
el arrendamiento de un edificio
propiedad del Sr. Jover Ramon
ado Cine Canetenc se compren-
de en el arrendamiento. La
totalidad del edificio expres-
ado patio cantina servicio de
higiene butacas bancos
sillas instalaciones y demas
enseres todo segun inventario
No obstante el arrendamiento
expresado siempre que el
Empresario no necesite el local
para espectaculos por un tiempo*

urbanes que repercuteixin positivament en el poble; però sí que considero que alguns bens emblemàtics de la història «petita» de Canet, com ara els cinemes, mereixen una millor consideració de la que han tingut fins ara, i encara més quan no tenen recanvi. Un respecte històric que, en el pitjor dels casos, si malauradament acaben desapareixent, pot passar per tenir una bona documentació històrica d'aquests locals abans de ser esborrats per sempre sota les màquines dels constructors.

La iniciativa que us proposem des del Centre d'Estudis Canetencs és la de preservar, ara que hi som a temps, tots aquells documents que d'alguna manera o altra facin referència als cinemes de Canet. En primer lloc fem una crida als mateixos associats, i

a través d'ells a les seves famílies i coneguts, que si tenen documents relacionats amb el cinema, per insignificants que siguin o puguin semblar, ens els facin a mans al Centre d'Estudis Canetencs per tenir-ne constància. Si volen, els podran cedir o donar, en aquest cas seran degudament classificats i conservats a l'Arxiu Municipal de Canet. D'altra banda, si els volen conservar a casa els seran retornats i una còpia donarà fe de la seva existència. En qualsevol cas podrem tenir centralitzada aquesta informació i preservar-la pel futur, sinó correm el risc de perdre una part de la nostra història per sempre. Al llarg de tot el segle XX han estat moltes les famílies canetenques que han tingut relació amb els cinemes que han existit: el Moderno, el Canetenc, el Victoria, el Miramar, l'Odeón,

l'Eslava, el Salón Rosa, Col·legi Iglesias, Centre Parroquial, etc...; una relació que pot haver estat com a empresaris, encarregats, empleats, o simplement aficionats; en tots aquests casos podeu tenir documentació perduda en algun calaix de l'avi i que podria ser interessant que es conegui. El tipus de documentació que pensem que pot ser d'interès en ser recollida passa pels programes de mà (que permeten conèixer els films que es van projectar a cada cinema); fotografies dels locals; documentació relacionada amb l'activitat, tals com: permisos, contractes, facturació, etc.; cròniques personals: memòries, anècdotes, etc. Queda ara a les vostres mans trobar aquesta documentació, i fer-nos-la arribar si ho considereu oportú.

Documentació sobre el Cinema-Teatro Canetense

Com a mostra del que us proposem voldria compartir amb vosaltres noves dades trobades sobre el Cinema Canetense, o cine del Teio; una documentació d'abans de la Guerra Civil que m'ha arribat arran de l'anterior escrit; unes dades que il·lustren molt bé la mena de documentació que us demanem.

La primera d'elles estaria dins la categoria de cròniques i records personals dels usuaris, la documentació oral és una bona font per a la història, i no l'hem de menystenir mai. Aquesta me la va proporcionar el meu pare, que actualment compta vuitan-

ta-quatre anys. Resulta que quan era petit vivia al «carrer del Cine» (un nom popular gairebé oblidat), el carrer de la Santíssima Trinitat; aquest fet conjuntural el va convertir en un espectador privilegiat del moviment d'aquest carrer i un client habitual de les sessions de cinema, tot acompanyant al pare els diumenges a la sessió de tarda.

L'existència de dos cinemes en un mateix carrer i funcionant a l'hora: el Canetenc i el Moderno / Miramar, és un fet força singular i difícil de trobar en cap altre poble; aquests dos cinemes eren co-

neguts popularment com el cine del Teio i el cine del Truquí, respectivament, són uns locals que gairebé comparteixen parets mitgeres; estem davant d'un fenomen de multi-sales avant-la-lettre.

Tal vegada siguin l'exponent més palpable de l'interès dels canetencs vers aquesta forma d'esbarjo, sobretot si tenim en compte la gran capacitat d'aquests dos locals: un aforament de prop de mil butaques en el Canetenc i unes cinc-centes al Miramar, que per una població no més gran de quatre mil persones en aquells anys els feien uns locals excepcionalment grans.

Felip Arnau en l'època en que va regentar el Cinema Canetense

El cine del Teio (el Canetenc o Canetense, segons l'època) va ser construït per Marià Serra, com hem dit, i posteriorment va ser comprat pels Jover-Sellarès (els Quirreta); a la documentació d'aquells anys en que s'hi va fer cinema, consta com a propietari únic l'Isidre Jover Sellarès. Era un local que comptava (i compte) amb una platea molt gran i plana, disposada sense inclinació, fet estructural que podia arribar a dificultar la visió del públic, sobretot als nens i als de talla baixa; les bancades de butaques eren de cartró i fusta, les habituals de l'època; la sala també disposava d'un pis amfiteatre, un lloc que a primera hora de la tarda es veia millor la projecció de pel·lícula, doncs allà el cadiram es disposava esglaonat en pendent; com a element negatiu d'aquestes localitats del galliner podríem destacar la fumera dels cigars; un fum que procedent de la platea s'acumulava en aquestes parts

memorable; però aquest era un fet acceptat i que formava part del ritual dominical de la majoria d'homes, que tenien per bé l'anar a fumar el seu cigar al cinema. Entre els records del meu pare també hi ha el d'un senyor que arribava a mitja pel·lícula i s'asseia tot sol en una de les llotges elevades que també té aquest cinema-teatre, era l'Isidre Jover, el propietari del local, que tenia entre les seves prebendes poder entrar i sortir quan volgués de qualsevol representació que es fes en el establiment. Als ulls d'un nen de sis anys, la figura d'un home assegut tot sol en la foscor de la seva llotja, aïllat de la resta del públic i retallant la seva silueta entre les ombres de la projecció, constituïa una imatge que feia volar la seva imaginació, un personatge enigmàtic i misteriós, res més lluny de la realitat: era el patró.

Aquesta senzilla vivència personal del meu pare l'he vist corroborada fa uns

Centre d'Estudis Canetencs, va venir al meu despatx amb un somriure inquietant, va dir-me: «Mira què he trobat!, a tu que t'interessa el cinema podràs fer-ne alguna cosa» i m'ensenyà un petit quadernet manuscrit. En Pomés és el gendre d'en Sebastià Arnau, casat amb una filla d'aquest, i viu a la casa pairal dels Arnau-Vives, a la Font dels Gossos. Resulta que repassant papers a la biblioteca de casa, va trobar enmig d'un llibre antic aquests fulls manuscrits fets amb la ploma de l'avi Arnau, de nom Felip. És un plec incomplet d'una petita llibreta que consta de dues parts, separades per uns fulls en blanc. A la primera part del quadernet en Felip Arnau va anotar algunes dades referides al lloguer de pel·lícules que, com a empresari de cinema, havia portat al Cinema Canetenc a inicis dels anys 30's, segurament són pel·lícules exhibides a l'any 1931. La segona part, que reproduïrem tot seguit, és una còpia incompleta del contracte

Quicadilla - MFA - 1.00	El Ganyment
Pinetars de la Tida - 2.00	La Estrada - 1.50
Mrs Bess a cuenta - 0.75	Hombres sin ley - 1.50
Concepcion Lora - 0.75	El mar fuerte - 1.00
Apollito - 1.50	Chicago a media noche - 1.00
Las mentiras de ning petronina	Condicion de paz - 1.50
Scopine The Loop - 1.00	Le Beau du milk - 1.50
Anton azul - 0.75	El Chico del saxofon - 0.75
Aprendiz de bailarín - 0.75	Piscinas apariencias - 0.75
Impiedad - 0.75	La Region del fire - 0.75
Renacer - 0.75	El desertor - 0.75
Castigo - 0.75	Mrs padre comico - 0.75
Curaciones - 0.75	La era del gasa - 0.75
Fin de la MFA - 0.50	Fuego a toros - 0.40
	La Miltona - 0.40
	La ning. de oro - 0.40
	El rollo del diamante - 0.40

dies arran d'una troballa inesperada. Un company de feina, en Jordi Pomés, professor d'història a la Universitat Autònoma i membre del

d'arrendament del cinema fet amb el propietari del local, l'empresari Isidre Jover.

Copia del contrato

Reunidos los Sres. Isidro Jover y Manuel Paratje y Andrés Ribas y Felipe Arnau, han convenido el arrendamiento de un edificio propiedad del Sr. Jover, llamado Cine Canetense.

Se comprende en el arrendamiento la totalidad del edificio expresado: patio, cabina, servicio de higiene, butacas, bancos, sillas, instalaciones y demás enseres, todo según inventario.

No obstante el arrendamiento expresado, siempre que el empresario no necesite el local para espectáculos, podrá disponer del mismo el Sr. Jover, quien a si mismo dispondrá de un palco para todas las funciones y actos que en el local se celebren, que podrá ocupar el y su familia, entendiéndose por tales las que viven con dicho Sr. Jover, quienes a si mismo podrán en todo momento, y cuando les plazca, entrar y salir del edificio sin pago alguno.

El arrendatario podrá efectuar en el local la clase de espectáculos morales que tenga por conveniente y los días que crea oportuno, pero no podrá permitir en el mismo reuniones políticas, ni sociales sin el consentimiento del Sr. Jover, ni tener el local cerrado los últimos seis meses de duración del contrato.

El arrendatario vendrá obligado asimismo a dejar el local con empleados al arrendador mediante cincuenta pesetas de indemnización en día festivo escogido por aquel para hacer una fiesta dedicada a beneficencia o cultura una vez al año.

La duración del contrato se fija en cinco años obligatorios por ambas partes, que se entenderán prorrogadas de uno en uno años mientras uno u otro no avise su voluntad de extinguirlo por escrito.

Este contrato empezará a regir en 1º del año 1931.

La merced del arrendamiento se fija en seis mil pesetas anuales pagaderas por semestres de tres mil pesetas, anticipadas a su domicilio.

Serán de cuenta del arrendador el pago de la contribución urbana y el seguro del edificio y enseres; y de cuenta del arrendatario los gastos e impuestos que origine la explotación del negocio.

Si en el transcurso de este contrato el Sr. Jover desee ampliar a sus costas el local de espectáculos, dándole una cabida de mil personas y hacer en la planta baja una rampa a propósito para la visualidad del espectáculo y proveerle de asientos convenientes para la entrada general; el arrendatario se compromete a colocar a su cuenta la instalación eléctrica en todo el local, escenario, cuarto de máquinas, etc. y a aumentar al Sr. Jover la cantidad de mil ochocientas pesetas en concepto de aumento de alquiler anual pagadero también en semestres anticipados. Las mejoras expresadas, objetos instalados y cuantas haga o instale el arrendatario quedaran en beneficio del arrendador sin que pueda exigir aquel indemnización alguna salvo para aquellas obras y mejoras que practique aquel con el consentimiento de éste por escrito, firmado por ambos, y en el que se exprese el importe de la indemnización.

El arrendatario se obliga a conservar el local y muebles, etc., corriendo a su cargo los gastos que origine su conservación y devolviéndolos en el mismo estado salvo el desgaste natural debido al uso. Si a la finalización del contrato hubiese pérdidas o desperfectos en las cosas arrendadas su valor se determinará por un perito nombrado de acuerdo entre ambas partes, salvo por una fuerza mayor: inundación, un incendio, etc.

No obstante lo dispuesto en el párrafo 4º respecto a la duración del contrato, quedará rescindido por defunción del Sr. Jover y por venta de la finca, se dará en este último caso derecho al arrendatario a adquirirlo. No obstante lo expresado, los cinco primeros años serán obligatorios por ambas partes cuya garantía de este último serán los objetos, máquinas, etc. que por su cuenta tenga instalados en el local.

Será causa de rescisión del..... (perdut a partir d'aquest full)

L'altra part del document, una mena de llibre de comptes, també la reproduïm en aquest escrit per l'interès

que suposa conèixer les pel·lícules projectades en aquest cinema, segurament durant l'any 1931. Al costat

de cada títol hi consta el preu en pessetes que va costar portar-les a Canet, i que figuren a l'escandall de títols llogats a cada distribuïdora.

De la FOX

Encrucijadas	50
La torre misteriosa	50
Nuevos ricos caprichosos	50
Un marino afortunado	50
Un proceso complicado	40
Caras parecidas	40
Entrevista oportuna	40
Estamos apres	40
Justicia glacial	40
La muchacha de La Havana	40
Shari, la hechicera	40
La Rosa de los Mares del Sur	40
Siete caras	—
Louis Deretti	50
7 supers de 3ª categoria	40

De la UFA

Piruetas de la vida	100
Piccadilly	100
Un beso a cuenta	75
Condesa loca	75
Asfalto	150
Leopine, the boop	100
Las mentiras de Nina Petrowa	100
Ratón azul	75
Aprendiz de bailarín	75
Impiedad	75
Renacer	75
Castigo	75
Ilusiones	50

De la GAMMONT

La evadida	150
Hombres sin ley	150
El mas fuerte	100
Chicago a media noche	100
Condición de paz	150
L'eau du Nile	150
El chico del saxofón	75
La legión del Hire	75
El desertor	75
Un pobre cómico	75
La era del Jazz	75
Fuego a bordo	40
La víbora	40
La mina de oro	40
El robo del diamante	40
El deber del «Relámpago»	40
El testigo mudo	40
Sangre de lobo	40
Valor i nobleza	40
diez cómicas a	10

De VERDAGUÉ

Zarevich	200
A las órdenes de SA	200
La sortija imperial	200
Sangre en las alas	200
Rosa de California	200
Odisea de una duquesa	150
La reina del Bulevar	150
Los jinetes rojos	150
El pecado sintético	150
El amor y el diablo	150
La damita del Ritz	150
La hija de Eva	100
El nido del águila	100

Més de la FOX

Alta sociedad	—
Vieja hidalguía	175
El halcón de los aires	125
El mundo al revés	125
Fama trágica	90
Tras la cortina	90
Hombres de ciudad	90
A Londres	50
El triunfo de la audacia	50

De la Metro Goldwind Mayer

Hermano Slim	—
El comparsa	150
La voz de la ciudad	80
El poder de la mujer	80
El capitán sin miedo	80
El Cameraman	150
Zalacaín el aventurero	100

Aquest lot de prop cent pel·lícules projectades al Cinema Canetenc l'any 1931 constitueix un document històric privilegiat, doncs correspon a una època important del cinema. Va ser just el moment de pas del cinema mut al sonor, tota una transformació d'aquest art que no va resultar exempta de polèmiques. El cinema mut s'havia mantingut vigent en

el món durant trenta-cinc anys (a Canet durant vint-i-quatre anys), era per tant en aquells moments un art plenament consolidat. El discurs cinematogràfic i expressiu del cinema mut tenia una profunditat i riquesa creativa difícils de superar; visionar una pel·lícula muda requeria, però, la complicitat del públic, que generalment s'identificava profundament amb les

situacions viscudes pels personatges, molt més que en el sonor. Hi ha historiadors que afirmen que l'arribada del sonor va matar el cinema; potser és excessiu, però el que està clar per a tothom és que va morir una forma de llenguatge cinematogràfic molt consolidat.

El cinema mut fou un art amb majúscules, una forma d'expressió artística ben definida que anava més enllà d'unes

simples imatges en moviment. En el millor dels casos un pianista a peu de pantalla amenitzava la projecció del cinema mut, subratllant amb l'acompanyament musical els punts àlgids de la trama. Un dels pianistes que en aquest període encara va treballar al Cinema Canetenc fou en Salvador Vives, "en Vivetes", un músic canetenc que anys a venir es convertirà en consogre d'en Felip Arnau. Si el pressupost ho permetia era un quartet qui posava música a la projecció, com havien fet els Quirretes a les dècades anteriors, en el mateix local. Seria bo saber com es va viure a Canet aquest canvi radical en el setè art, si van haver-hi defensors i detractors de la sonorització, tal com va passar en altres llocs. Cal reconèixer, però, que l'arribada del sonor va cridar l'atenció de tothom i va fer triomfar algunes de les primeres pel·lícules, més que per bones (que no ho eren), per la novetat que suposava el so incorporat als films. Algunes cròniques afirmen que el so de les primeres pel·lícules era per fugir del cinema, distorsionat i molest, i abans no s'acostumava l'orella als tons de veu dels diàlegs ja havia passat mitja pel·lícula. Tot i així a finals dels anys 20's algunes pel·lícules ja es projectaven amb efectes sonors gravats externament al film, reproduint-los amb discs: sorolls d'ambient, efectes especials, cançons i músiques que feien l'ambientació necessària; això sí, sempre que anessin ben sincronitzats i compassats amb les imatges que es projectaven, fet que no sempre es produïa. Altres problemes afegits van ser els doblatges, inicialment s'havia inclús repetit la filmació d'un film en funció de les

llengües del mercat internacional al que anava dirigida la pel·lícula. Hem de pensar que una part de les pel·lícules que van projectar-se al Cinema Canetenc l'any 1931 van ser encara de cine mut per haver estat produïdes abans de 1927; tot i així hem pogut esbrinar que alguns títols tenien parts parlades o eren sonoritzats en la seva totalitat. Per exemple el film de la Fox projectat a Canet "Sharí, la hechicera" (The Black Watch, 1929), el primer llargmetratge dirigit per

Manuel Paratge, l'altre soci del Canetense i cunyat de l'Arnau

La noble estampa del Canetense encara omple el carrer del Cine

John Ford, combinava escenes mudes amb diàlegs; deia la crítica de l'època que era una pel·lícula "rara" on les escenes d'acció trepidant eren mudes i els diàlegs parlats no s'acabaven mai, un fet que feia anar la trama a batzegades. També destaquem una pel·lícula que va ser la primera interpretada per un gran actor sir Charles Laughton, "Piccadilly" filmada encara a Anglaterra l'any 1929, dies abans d'emigrar l'actor a Hollywood. Veient els títols i les dates d'estrena podem gairebé afirmar que les pel·lícules estrenades tardaven entre dos i tres anys a arribar al circuit espanyol, raó per la qual pensem que d'aquest primer lot encara n'hi havia moltes de mudes. La producció espanyola "Zalacaín, el aventurero" (dirigida per F. Camacho el 1929) era una pel·lícula muda que comptava

amb algun efecte sonor. Els locals de cinema, a començaments dels anys 30's, van fer fortes inversions per dotar les sales d'aparells de so; les pel·lícules que no s'havien doblat a l'espanyol però que havien estat gravades amb sonor, anaven acompanyades per rètols o subtítols explicatius, doncs, malgrat el so, era impossible seguir la trama, ja que el sistema expressiu dels actors del sonor havia canviat totalment respecte al mut i si no s'entien els diàlegs era impossible de seguir la trama, per aquesta raó els musicals eren força acceptats al poder ser projectats en versió original sense doblar. Encara no tenim dades precises de quan es va estrenar-se la primera pel·lícula sonora a Canet; però en el cinema Moderno, situat al mateix carrer que el Canetenc, el meu pare recorda haver-hi vist l'any 1930 o 1931 la projecció del film "El desfile del amor" (The Love Parade, 1929), el primer musical projectat a Canet que va constituir un aconeteixement històric i que va quedar gravat en el record de tots els que hi van assistir.

Si ens fixem en els preus del lloguer apuntats al quadern de l'Arnau, que acompanyen a cada títol, veiem que són molt desiguals, amb importants diferències de quasi 1/3 entre alguns lots i distribuïdores; tal vegada aquesta diferència de preu faci referència a la qualitat tècnica, la novetat a la cartellera de les pel·lícules, o bé puguin ser indicatius de si eren mudes o sonores, doncs els costos de realització d'una pel·lícula sonora doblaven als d'una muda en aquells primers anys.

En Felip Arnau va regentar el negoci d'exhibidor en el Cinema Canetenc, des de l'any 1931, fent societat amb altres dos canetencs en Manuel Paratje, que era cunyat seu, i l'Andreu Ribas. Van continuar en el negoci fins l'any 1936, durant els primers mesos de guerra el Canetenc va continuar programant cinema, però aviat el local (propietat de l'empresari tèxtil Isidre Jover) va ser confiscat per la CNT per celebrar-hi mítings. És segur que abans del març del 1937, el cinema ja no estava operatiu. Un document recollit per Xavier Mas en el seu llibre sobre la Guerra Civil a Canet de Mar, esmenta que el dia vint-i-sis de març del 1937 el conseller municipal Sandalines insta a tornar a obrir el "Cine Canetenc" per tal de descongestionar el "Cine de la Cooperativa" molt massificat en aquells dies; cal tenir en compte que l'altre cinema del poble, el Moderno (després Miramar) tampoc estava en servei, doncs també s'havia confiscat el local al seu propietari, en Francesc Massaguer, i habilitat com a local del Sindicat Agrícola (URC). No sabem si la mesura proposada

El cinema còmic seriós en format mut també el tenim representat amb «El Cameraman» de Buster Keaton, obra que es va projectar al Canetense

per l'Ajuntament de reobrir el Canetenc va tenir efecte, però deixa clar que a la primavera del 37 el cinema restava tancat. El dia vint-i-dos de gener de 1939, una setmana abans de l'entrada de les tropes dels nacionals a Canet, un bombardeig va destruir algunes cases del carrer de la Santíssima Trinitat, i entre elles el mateix local del Canetenc que va quedar molt afectat, perdent la teulada entre altres destrosses. No queda clar amb la documentació que disposem quina va ser l'evolució del local immediatament acabada la guerra. Algú no precisat va decidir reconstruir el local i fer obres per a modernitzar la sala, així com també instal·lar nous aparells de so i cadiram. La primera notícia de la represa de l'activitat cinematogràfica és de finals de 1940 (Ritmo Loco -desembre de 1940-); no sabem del cert si van ser els dos cunyats l'Arnau i en Paratje els que van reiniciar el ne-

goci, és poc probable. La documentació dipositada a l'Arxiu Municipal de Canet (a qui agraïm la seva col·laboració en aquest estudi) indica que l'any 1939 no hi havia cinema, diu la certificació de l'alcalde 31/5/1939: "en la actualidad no existe ningún local destinado a espectáculos públicos en esta población", entre els anys 1940 i el 1942, els arrendataris del Cinema Canetense no van pagar les matrícules industrials i per tant no tenim els seus noms; és una mesura fiscal inexplicable, ho interpretem com que era un tracte de favor municipal, a modus de subvenció encoberta, per fomentar l'activitat cinematogràfica i d'aquesta manera mantenir distret al personal, en una època realment difícil per Canet; cal recordar que el cinema va constituir també un important mitjà propagandístic del nou règim instaurat.

És segur que el cinema va mantenir durant aquests tres

Les tres portes del Canetense fa cinquanta anys que resten tancades

anys de postguerra una programació estable.

El primer any en que a la documentació municipal ja consta el nom de l'empresari que explotava el negoci és l'any 1943, l'empresari és el prestigiós periodista cinematogràfic canetenc Josep Sagré Pera. Gràcies als programes de mà de la col·lecció Isern tenim documentats alguns títols que van projectar-se en aquells primers anys de postguerra en el Canetense - entre parèntesi els anys de realització -: Escuadrilla (1941); Cuando volvamos a amarnos (1936); Justicia femenina; Ardid femenino (1938); 75 minutos de angustia; De isla en isla; Alto mando; Julieta y Romeo (1940); Redención (1930); Papa bohemio; Damas del teatro (1937); Éxtasis fugaz, Lo mejor de la vida (1938); Los candela-bros del emperador; Loca por la música (1937); Alas sobre el Chaco; Al servicio de las damas (1937); El mundo a sus pies; Maria Estuardo (1936); Jugar con fuego; Ritmo loco (1937).

Aquesta nova etapa, amb en Sagré d'exhibidor, va durar poc. El Cinema Canetense canvia de mans a començament de l'any 1944 (potser ja des de finals de 1943), ara és

l'empresa barcelonina Escrich qui es fa càrrec de la programació, amb el nom comercial de Cinema-Teatro Canetense, també aquesta empresa portarà la programació de l'antic cinema Eslava, rebatejat amb el nom de Victoria (posteriorment conegut com Salón Rosa).

Aquesta nova etapa durarà fins a mitjans de l'any 1946, quan en un moment de forta competència amb les altres sales del poble (L'Odeón i el Miramar tornen a estar operatius) el Cinema-Teatro Canetense tanca definitivament com a sala de cinema comercial i tan sols s'obrirà puntualment per fer-hi alguna representació musical.

D'aleshores ençà la sala ha romàs tancada i el propietari va destinar-la a altres usos, com ara magatzem de matèries primeres de l'empresa tèxtil Pulligan, propietat dels Jover.

Trist epíleg, o no

No deixa de ser trist constatar com a Canet, que sempre ens hem lamentat de no tenir locals per fer espectacles, ens hem permès el luxe de tenir

tancat el Cinema-Teatro Canetense, un local amb un aforament de prop de mil places, que ha dormit tancat i totalment desaprofitat durant més de cinquanta anys. Un edifici d'autor (P. Domènech-Roura), amb una bona planta arquitectònica i situat al bell mig del poble. No sabem, hores d'ara, en quin estat arquitectònic es troba l'edifici i el seu interior, ni si encara seria recuperable per espectacles, però segur que hauríem d'intentar la seva recuperació. La pressió urbanística té avui posat en aquest local el seu punt de mira de forma perillosa; tal com va passar també amb un altre local emblemàtic: el Saló Rosa, una sala multiús de petit format, situada a mig del poble, i que ara pagaríem el que fos per tenir-la operativa.

Tal vegada sigui el moment oportú de revifar el Canetenc com a sala, ara que l'Odeón ja no existeix. O el mateix Miramar, que sense tenir els mèrits arquitectònics del seu veí, continua sent un local a tenir en compte, tot i que tothom el dona per mort (qui diu que ha d'anar a terra?).

Si us plau penseu-hi una mica.